

ΣΤΗ ΜΑΝΗ

Ἡ χτεσινοβραδινὴ θαλασσοταραχὴ εἶχε βγάλει σωρούς τὰ φύκια καὶ κεῖ ἀπάνω σὰν σὲ μαλακὲς κρεβατοστρώσες καθόμαστε καὶ κουβεντιάσαμε ἐγὼ καὶ ἡ συμπεθέρα ἡ Γιαννοῦ.

Τὸ βραδάκι κατέβαινε σιγὰ σιγὰ. Ἡ θάλασσα μπροστὰ μας ἀπλονόταν τώρα σιωπηλὴ, ὀλόστρωτη ἴδια ἀτλάζι τριανταφυλί, καὶ τὰ ἀντικρινὰ βουνὰ ξεχώριζαν μόλις διάφανα θαρεῖς γυαλένια.

— Ἐμένα, ἔλεγε, γιὰ πολλὰ χρόνια στὴν ἀρχὴ, δὲ μοῦ ζοῦσαν τὰ παιδιά. Τὸ πρῶτο μου τῶχισα ἀσαράντιστο, ἓνα ἀγόρι. Τὸ δεῦτερο μοῦ τάρπαξε ἡ ὀστρακιά τριῶ χρονῶ, ἀγόρι κι' αὐτό, τὸ τρίτο μοῦ πνίγηκε στὴ στένα πέντε χρονῶ κοριτσάκι, κι' ἄσε πιά τίς ἀποβολές.

...Καὶ νὰ θέλω τὰ παιδιά, νὰ λαχταρῶ, καὶ νάχω καὶ τὰ πεθερικά νὰ μὴ μοῦ δίνουν ἡμερο λόγο.

— Τί γρουσουζιά κι' αὐτὴ, ἔλεγε ὁ πεθερός μου, νὰ μὴν τῆς στερειώνῃ παιδί! Ἔτσι θὰ σβύση ἡ γενιά... κακὴ ὥρα ποῦμπαινε στὸ σπίτι μου.

— Ὅσα δὲν ἀπορίζει ἀπομόναχη, τῆς τὰ πέρνει ὁ χάρος πού νὰ μὴν ἔσωνε, ἀποτελείωνε ἡ πεθερὰ. Κ' ἐγὼ νὰ κλαῖω, πίσω ἀπὸ τὴ πόρτα.

Καὶ νὰ πού ἓνα πρωὶ, λίγες μέρες ὕστερα πού μοῦ εἶχε πνιγεῖ τὸ κορίτσι, καθὼς καθόμουν στὸ κατῶφλι μου καὶ μοιρολογιόμουν, πέρασε μιὰ τουρκογύφτισα. Ἀπὸ κείνες πού γυρνοῦν τὰ χωριά καὶ φτιάνουν τοὺς μύλους τοῦ καφέ.

— Ὡρα καλὴ κυρά, τί ἔχεις καὶ κλαῖς, μοῦ λέει. Δῶσε νὰ σοῦ πῶ τὴ μοῖρα σου.

— Τί νὰ δῆ; τὴ μοῖρα μου, τῆς λέω, τὴν ξέρω, τὴ μοῖρα μου. Ἀπὸ λόγο σὲ λόγο τῆς ἱστορίσα τὸν πόνο μου. Ὅχι γιατί πιστεῦσα πὼς δυνότουν αὐτὴ νὰ ξηγάη τὰ γραμμένα παρὰ ἔτσι... ὁ θλιμένος γυρνεὺε ἀφορμὴ νὰ λήη τὰ βάσανά του.

— Πού ξέρεις μοῦ ξαναλέει, δῶσε νὰ δῶ.

Ἄνοιξα τὸ χέρι μου κι' αὐτὴ βάλθηκε νὰ τὸ ξετάξῃ τέλος μοῦ λέει :

— Ἐχεις μεγάλο κρῖμα καμωμένο. Ποιόναί, δὲν τὸ ξέρω, μὰ τὸ ἔχεις. Γι' αὐτὸ δὲ σοῦ ζοῦν τὰ παιδιά. Κι' οὔτε θὰ σοῦ ζήσουν, ἂν δὲν κάμης ὅ,τι σοῦ πῶ.

Καὶ μοῦ συμβούλεψε νὰ ντύσω ἑφτά ὄρφανὰ ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια.

— Τρία παιδιά σοῦ πέθαναν, τέσσερα ἀπόριξες ἑφτά ὄρφανὰ θὰ ντύσης γιὰ νὰ σοῦ συχωρέση ὁ Θεός.

Ἡ γύφτισα τράβηξε στὴ δουλειά της, κι' ἐγὼ βάλθηκα νὰ συλλογιέμαι ποιὸ ἦταν τὸ κρῖμα ποῦχα καμωμένο γιὰ νὰ παιδεύωμαι ἔτσι. Μὰ δὲν εὑρίσκα.

Ἡ μάνα μου μὲ πάντρεψε δεκάξη χρονῶν, ἦμουν δὲν ἦμουν. Ἐνα χαζὸ πρᾶμα, ἓνα ἀνεμάλλιαγο ψειριάριχο χωρὶς σύσταση ἀνθρώπου ἀπάνω μου. Ζωντόβολο σταλμένο νὰ δουλεύῃ σὰν τὸ καματερὸ στὸ ζυγὸ ὅλη τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμέρα... ὅσο ἦμουν ἀνύπαντρη βοήθαγα τὴ μάνα μου ντάντευα τὰ ἀδέρφια μου, ἔπλυνα τὰ σκουτιά, μαγέρευα τὰ χόρτα πού μάζευα ἡ ἴδια, ζύμωνα, ἔφερνα τὰ ξύλα ἀπὸ τὸ βουνό... Παντρεμένη, τὸ ἴδιο. Μπῆκα στὰ πεθερικά πού με πῆραν γιὰ νὰ τοὺς γεροκομήσω, φτωχοὶ κι' αὐτοὶ κ' ἐμᾶς, κι' ὁ νοῦς μου ἦταν πὼς νὰ στέκομαι πάντα πρόθυμη καὶ ὑπάκουη στὴ βουλὴ τους. Ἀπὸ τὴν ὥρα πού δρασκέλισα τὸ κατῶφλι τους κάθισαν ἀναπαμένοι στὴ γωνιά καὶ πιά δὲν σάλευσαν ὅσο πού πέθαναν, Θεός συχωρέσει τους, μὴ τοὺς βαρένη ὁ λόγος μου.

— Νύφη τὸ ψωμί τελεύει.

— Νὰ ζυμώσω μάνα.

— Νύφη τὰ ροῦχα νὰ πλυθῶνε.

— Ταχειὰ βάζω μπουγάδα μάνα ἔγγοια σου...

Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸν πεθερό μου, τὸ ἴδιο καὶ μὲ

τὸν ἄντρα μου... Κι' ὥστόσο ἡ γύφτισα εἶχε πεῖ πὼς εἶχα μεγάλο κρῖμα καμωμένο... μὰ ποιὸ;... μὰ πότε; Ἔστελνα τὸ θυμητικὸ μου ὅσο δυνόμουν στὰ περασμένα, ἔφαχνα, μὰ κρῖμα τόσο βαρὺ ὅσο τὸ πλέρωνα, δὲν εὑρίσκα.... Δὲν εὑρίσκα; Ἀλλὴ καὶ τρισαλλὴ μου! Κι' αὐτὸ στεκόταν βουνὸ πού νὰ μὴν εἶχα γεννηθῆ, καὶ μὲ κόλαζε πάνω στὴ γῆ. Καὶ ἡ συμπεθέρα ἡ Γιαννοῦ, μὲ τὸν ἀγγῶνα πάνω στὸ γόνατο, καὶ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὸ χέρι, λικνίστηκε θλιβερὰ μὲ τὸ μάτι χαμένο στὰ βάρη ἐκεῖ πού ἔσβυνε καὶ ξεθώριαζε μιὰ ἀκόμα πολυβίασανη μέρα...

— Ἦτανε πολὺ παλιό... ἔακολούθησε ἡ συμπεθέρα ἡ Γιαννοῦ. Τὸ κρῖμα μου ἦταν πολὺ παλιό... ἀπὸ τότες, πού ἦμουν, δὲν ἦμουν ἑφτά χρονῶν... Ἡ μάνα μου ἐκείνο τὸν καιρὸ ἦτανε χῆρα... χῆρα μὲ πολλὰ παιδιά. Εἶχαμε φτώχεια, κακοπέραση, κι' ἡ μάνα μου ἤθελε νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή μου, τὸ πρῶτο τῆς παιδί, νὰ λείψῃ ἓνα στόμα... ὁ γαμπρὸς βρέθηκε. Ἐκεῖ κοντὰ στὸ σπίτι μας πού ξέσφαλα νὰ σοῦ πῶ πὼς ἦταν πέρα μακριά, ὅξω ἀπὸ τὸ χωριὸ ἦταν καὶ τοῦ Ἀλεβίζου τὸ σπίτι ἐνοῦ χηρευάμενου ἀντρὸς πού εἶχε ἓνα γιό... Δὲν ξέρω πὼς γέννηκε καὶ μιὰ μέρα ἡ μάνα μου λέει στὸ Μαριό μας.

— Ξέρεις μωρὴ μίλησα μὲ τὸν Ἀλεβίζο καὶ ἀποφασίσαμε νὰ σᾶς παντρέψωμε μὲ τὸ γιό του.

— Καλὸ μάνα, λέει αὐτὴ.

...Καὶ νὰ πού κάποτε γέννηκε μεγάλη λογομαχία στὸ σπίτι ἀνάμεσα στὴ μάνα μου καὶ τὸ Μαριό. Ἐμεῖς εἴμαστε μικρά... δὲν καταλάβαμε γιατί μάλλοναν... ὁμοῦ ἀπὸ τότες ὅλο γκρίνιες εἶχαν ὅσο πού ἓνα πρωὶ σηκωθήκαμε καὶ δὲ βρήκαμε τὸ Μαριό. Εἶχε φύγει. Ἡ μάνα μου φώναζε τὴν καταράστηκε καὶ πῆγε ξοπίσω νὰ τὴ γυρέψῃ. Γύρισε τὴν ἄλλη μέρα καὶ μᾶς εἶπε πὼς τὸ Μαριό εἶχε πάει σὲ μιὰ θεῖά μας πού καθόταν σ' ἄλλο χωριό... Τὸ σπίτι μας ἠσυχίσαμε, μὰ ὁ συμπέθερος ὥστόσο ἐρχόταν πάλι σὰν καὶ πρῶτα χωρὶς νὰ κακοφανιστῇ πού τὸ Μαριό μας παρᾶτῃσε τὸ γιό του... Ἔτσι περνοῦσε ὁ καιρὸς ὅταν μιὰ νύχτα τὰ μεσάνυχτα ἡ μάνα μου ἦρθε ἐκεῖ πού κοιμόμουν.

— Μωρὴ Λένη σήκω ταχειὰ... μοῦ λέει καὶ μὲ σκουντᾶ μὲ τὸ πόδι της.

— Τ' εἶναι μάνα...

— Σήκω μοῦ ξαναλέει...

Ἄνοιξα τὰ μάτια μου, ξεξύπνησα, καὶ ἀνεκάθισα στὸ στῶμα μου... Ἦτανε νύχτα βαθεῖα... ὁ λύχνος ἀναβε ἀνάρηα καὶ τσιτσιρίζε καὶ ἀχνὰ ξεδιάκρινα τὴ μάνα μου νὰ σαλεύη δῶθε κείθε καμπουρισμένη σὰ νὰ πόναι...

— Μάνα εἶσαι ἀνύμπορη;

— Ὅχι... μόνο σήκω ἀπάνω... ντύσου...

Σηκώθηκα καὶ ντύθηκα. Καὶ τότες ἡ μάνα μου ἦρθε σιμά μου μᾶπιασε ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ σκύβοντας τὸ πρόσωπό της στὸ δικό μου μοῦ εἶπε σιγὰ :

— Θὰ πάρης αὐτό... καὶ μούδειξε ἓνα μπόγο... καὶ θὰ τὸ πᾶς στὸ ρέμα... θάρθῃ κι' ὁ Πέτρος κι' ὁ Ποτῆς (πιὸ μικρὰ ἀπὸ μένα ἀδέρφια)... κι' ἐκεῖ ἀκοῦς μωρή... θὰ τὸ σκοτώσετε... ἂν δὲν τὸ σκοτώσετε θαρθεῖν αὐριὸ οἱ χωροφυλάκοι καὶ θὰ μᾶς πᾶν στὴ φυλακή! Ἀκοῦς; ἂν δὲ τὸ σκοτώσετε θὰ μᾶς πᾶν στὴ φυλακή... ἀκοῦς;

— Ναι μάνα...

Ξυπνήσαμε καὶ τ' ἄλλα τὰ ἀδέρφια μου κ' ἡ μάνα μου βάζοντάς μου στὴ ἀγκυλιά τὸ μπόγο πού μοῦχε δείξει μᾶς ἔβγαλε ὅξω κ' ἔκλεισε τὴν πόρτα πίσω μας. Πηγαίναμε καὶ τρία σκοντουφλώντας κ' ἐγὼ πῆγαίνα μπροστὰ... Πῆγαίνα τρέχοντας γιατί φοβόμουν μὴ μᾶς προφτάσουν οἱ χωροφυλάκοι καὶ τὰ δύο μου τ' ἀδέρφια ἀκλουθοῦσαν. Τὸ ρέμα ἦταν κοντὰ στὸ σπίτι μας. Ὅταν φτάσαμε

ἔγὼ ἔβαλα τὸ μπόγο κατὰ γῆς καὶ βάλθηκα νὰ τὸν
ξετιλίγω νὰ δῶ τί ἦταν... τὰ δυὸ μου τ' ἀδέρφια εἴ-
χαν γονατίσει ἐκεῖ ἀπὸ πάνω καὶ καρτεροῦσαν νὰ δοῦν
κι' αὐτά... καὶ ξάφνου εἶδαμε ἓνα παιδί...

— Ἔνα παιδί!.. ἀποθάμαξαν τ' ἀδέρφια μου...
ἓνα παιδί μωρὴ Λένη!...

— Εἶπε ἡ μάνα νὰ τὸ σκοτώσωμε... εἶπα ἐγώ.

— Ναί... νὰ τὸ σκοτώσωμε!.. εἶπαν κι' αὐτά...

Καὶ τότες πῆραν πέτρες καὶ βάλθησαν νὰ τὸ χτυ-
ποῦν... ἐγὼ δὲ χτυποῦσα μονάχα ἔψαχνα καὶ τοὺς
εὔρισκα τίς μεγαλύτερες... κι' ὅταν πιά βαρέθησαν καὶ
σηκωθήκαμε νὰ φύγωμε ἐγὼ πού φοβόμουν μὴν δὲν
τῶχαμε σκοτωμένο γύρισα πίσω διάλεξα ἓνα μεγάλο
πλακωτὸ κοτρόνι καὶ γονατίζοντας, τὸ σήκωσα ὅσο
μποροῦσα καὶ τοῦ κοπάνισα τὸ κεφάλι...

Σὰ γυρίσαμε σπίτι ἡ μάνα μας μᾶς καρτεροῦσε...
τὰ δυὸ μου τ' ἀδέρφια πέσανε εὐτὺς καὶ κοιμήθηκαν,
καὶ μένα μὲ πῆρε ἡ μάνα μου ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πήγαμε
νὰ τῆς δείξω πού τὸ εἶχαμε σκοτωμένο. Ἦταν κι' ὁ
συμπέθερος μαζί. Βρῆκα ἐφτὺς τὸ μέρος. Ὁ μπόγος
ἄσπριζε καὶ τὸν ξεδιακρίναμε ἀπὸ μακριά. Ὁ συμπέ-
θερος βάλθηκε τότες νὰ σκάβη, γιὰ νὰ τὸ παραχώσει...
μετὰ ἔβαλε πέτρες ἓνα σωρὸ ἀπὸ πάνω, καὶ σύραμε
στὸ σπίτι...

Ποτὲ πιά δὲ μιλήσαμε γι' αὐτὸ πού κάμαμε. Τὸ
ξεχάσαμε ὅλοι. Μονάχα σὰ μέγαινα ἡ ἀδερφή μου
ἡ Μαριὸ μοῦπε πὼς ἡ μάνα μας τᾶχε φτιαγμένα μὲ
τὸν Ἀλεβίζο καὶ πὼς θέλησε νὰ τὴν παντρέψῃ μὲ τὸ
γιό του γιὰ νὰ μὴν φανερωθῇ πὼς εἶχε ἀγαπητικὸ
Ἦ ἀδερφή μου πού δὲν ὑποψιαζόταν τίποτα τὸν
θέλησε καὶ ὡς μοῦπε τὸν ἀγάπησε κιόλας... ὅσο πού
μιὰ φορὰ τοὺς βρῆκε μαζί τὸν πεθερό της μὲ τὴ
μάνα μας...

Ἀπὸ τότες δὲν ἤθελε πιά τὸν ἀραβωνιαστικὸ της.
Οἱ γκρίνιες ἄρχισαν κι' ἡ Μαριὸ πῆρε τὰ μάτια της
κι' ἔφυγε...

Καὶ σῶπασε. Σωπαίναμε κι' οἱ δυὸ πολυῶρα ὅσο
πού σηκωθήκαμε νὰ γυρίσωμε σπίτι. Τότες ξανα-
μίλησε.

— Ἄς εἶναι, εἶπε. Ἦ τουρκογύφτισα ἦταν σταλ-
μένη ἀπὸ Θεοῦ, συχόριο νᾶχει ἡ ψυχὴ της. Ἔκαμα
ὡς μοῦπε. Ἔντυσα ἀπὸ κορφῆς ἐφτὰ ὄρφανά. Ἀπὸ
τότες μοῦ ζῆσαν τὰ παιδιά. Τὸ Βάσο μεν τὸν ἔκαμα
σαράντα χρονῶν πιά καὶ τὴ Σμαράγδα μου εὐτὺς
ἔλειτα ἀπόνα χρόνο...

— Καὶ πὼς γένηκε νὰ μὴ μιλήσουν τὰ παιδιά
γι' αὐτὸ πού κάματε .. τὸ ξεχάσαν μαθές; τὴ ρώτησα,
καθὼς κινούσαμε.

— Τὸ πρῶτὸ πού θέλησαν νὰ ποῦν γι' αὐτό, ἡ
μάνα μου γελώντας τοὺς εἶπε πὼς εἶχαν δεῖ ὄνειρο...
κι' αὐτὰ τὸ πίστεψαν... ἦταν καὶ μωρὰ τὰ ὄλια, τί
ἤξεραν.

Πηγαίναμε στὸ χωριὸ μέσα ἀπὸ κατοπιές
καὶ χοντρά λιθάρια πού μᾶς δυσκόλευαν τὸ περπά-
τημα. Τὸ σκοτάδι μᾶς κύκλωνε βαθὺ πυχτὸ κι' ἐνοιωθα
τοὺς τρόμους τῆς ἐσοχῆς νὰ μοῦ παγώνουν τὸ αἷμα.
Μιᾶς φραγκοσυκιᾶς τὰ φύλλα ὄξω ἀπὸ ἓνα μαντρό-
τοιχο, μοῦ φάνηκαν σὰ χέρια πού ἄπλωναν νὰ μ' ἀρ-
πάξουν. Ἦ ἐρημιὰ ἦταν ἄγρια.

— Καὶ δὲ φοβάσαι κυρὰ Γιαννοῦ; Τὴ ρώτησε κάποτε. Ἔτσι ποὺ πᾶς φαίνεσαι πῶς δὲ φοβᾶσαι.

— Τί νὰ φοβηθῶ κόρη μου. Μπρὸς τὰ ὅσα κάνουν οἱ ἀνθρώποι, τί εἶναι τῆς νύχτας τὰ φαντάσματα... καὶ ἀναστέναξε.

Τὸ χωριὸ φάνηκε. Δυὸ τρία ἀρηὰ φωτάκια ποῦ καὶ ποῦ, καὶ σὲ λίγο μπαίναμε στὰ στενά του σοκάκια μὲ τὴ δυνατὴ ὄσμη τῆς κόπρος, μὲ τὰ μισόγυμνα ἀχτένιστα παιδιὰ ν' ἀναδεύονται γύρω στὸ χαμηλὸ τζάκι τῶν ρεπιασμένων σπιτιῶν καρτερῶντας τὸ φαγὶ ποὺ τοὺς ἔκανε ἢ μάνα τους ἀνακούρκουδα καθούμενη μπρὸς στὴ πυροστιά... κάπου ἔκλαιε ἓνα μωρό.. κάπου ἄλλοῦ λογομαχοῦσαν ἄντρες....

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ